

8/2

8/2

13/2

Kungafonden

För en månad sedan tog Dagens Nyheter upp frågan om förvaltningen och användningen av den fond för kulturella ändamål på omkring sju miljoner kronor som tillkom i anslutning till kungens 70-årsdag. Enligt gällande bestämmelser disponeras denna fond av kungen personligen. Inga regler finns om ansökningar, prövning i sakkunniga instanser eller principer för utdelningen; då de första utdelningarna ägde rum i december meddelades ingenting om förfaringssättet, inte ens om de summor som utdelats. Vår tankegång var att allt detta borde ändras, att liksom i fråga om tidigare kungagävor föreskrifter skulle ges och medlems fördelning i varje fall ske under stadgat samråd med kompetenta institutioner och personer. Från enskilda med intresse för saken har en rad instämmanden kommit. I den offentliga debatten har däremot ganska genomgående våra synpunkter avvisats, under de allmänna beskyllningar för att vilja ställa till bråk som anses tjänliga i sådana sammanhang. Saken är av så pass stor betydelse att vi anser oss skyldiga att än en gång ta upp den. Den vanliga officiella, ser villt välsinnade linjen är enligt vår mening så uppenbart ohållbar att den i längden inte kan bli bestämmande.

Först och främst bör framhållas att monarkens formella rätt att disponera över medlen efter godfinnande inte bestrids. Lika klart är emellertid att kungagåvan inte kan betraktas som en vanlig privat gåva, eftersom förvaltningen engage-

rats i insamlingen och pengarna till stor del införskaffats genom statliga eller halvstatliga organ; radion har propagandat, telegrafan har sålt speciella blanketter, mynt har slagits, frimärken har tryckts. Det är ett offentligt intresse och en angelägenhet av offentlig natur att medlen används effektivt och under betryggande garantier, och självfallet måste förutsättas att kungen är den förste att önska en sådan användning. Hans goda vilja dras inte ett ögonblick i tvivel, och debatten borde inte förvirras genom att kritiken av den gällande ordningen sägs avse kungens person.

Klart är att en enda person på egen hand inte kan ha den överblick av läget som behövs för en förnuftig fördelning. Det är dock att driva vördnaden för långt att tro kungen vara i stånd att ha reda på alla de skiftande behov som föreligger inom svensk kultur och att bedöma deras grad av angelägenhet. I regel har det också erkänts; man har sagt att kungen säkert hör sig för bland folk som är kompetent på skilda områden. Men varför då inte offentliggöra hur det går till, fastställa hur det bör gå till? Nej, svaras det i undvikande och ofta litet idylliserande fraser, ingen byråkrati, fritt lopp för det personliga. Man vill ha kvar vad som kallas tomtetanken över utdelningen; gåvorna skall komma som överraskningar, det skall vara något festligt i detta personliga och regellösa.

Men vart leder det? Redan går de mest skilda rykten om hur den första julkappsutdelningen egentligen gick till. X hade den förmedlaren till den kungliga nåden, Y hade den. Intrycket blir att mer eller mindre slumpmässiga bekantskaper, mer eller mindre genomförda intriger i många fall blir avgörande. Och hur skulle det kunna vara annat med den ordning eller rättare brist på ordning som fastställts? Det kan inte antas att folk som behöver pengar för kulturell verksamhet är omedvetna om att här finns väldiga summor, ojämförligt större än eljest inom svenskt samhällsliv. Hur skall de hålla sig framme, vilka gynnare skall de anlita? Att framträda öppet som i andra liknande fall går inte,

det finns intet ansökningsförfarande och ingen offentlig prövning.

Med detta följer med nödvändighet andra otrevliga konsekvenser. En hel del folk, och sannerligen inte de sämsta, generar sig för att på sådana vägar söka bli observerade av den kunglige givaren; de vill inte springa i trappor eller uppvakta givarens vänner eller vänners vänner. Andra har inte tillfälle till dylika aktioner, även om de är okänsliga för det olustiga i metoderna. De som får gåvorna måste möta nyfikenhet och misstänksamhet; hur har de burit sig åt, vilka kanaler har de anlitat? Det blir något obehagligt med dessa pengar.

Att utforma en bättre ordning är angeläget, det borde inte vara svårt. Den medverkan från kungens sida som kan te sig rimlig — fastän den inte alls finns beträffande tidigare fonder — kan ske genom mera generella fördelningsföreskrifter och genom samråd i enskilda fall inom vissa områden som särskilt intresserar givaren. Tomtetanken får reduceras till vettiga proportioner.

Utrikesfrågor

blir knappast diskuterade i svensk politik, trots att all inre reformer och framsteg äro beroende av fredens och frihetens bevarande. De politiska partierna undviker dessa frågor, rädda för att bli oeniga sinsemellan på ett plan som är dem främmande och för splittring inom de egna leden. Tystnad och okunnighet är isolationismens bästa hjälptrupper, det förstår man, och efter den insikten handlar man. En verklig debatt finns blott inom pressen; några tidningar ser som sin huvuduppgift att inrikta opinionen på det väsentliga. Det vore glädjande om enskilda organisationer och föreningar som inte är bundna vid de politiska maskinerna toge upp dessa frågor mer än nu sker. Det initiativ som tagits av den från kriget välkända föreningen Kämpande Demokrati är ett sådant initiativ; föreningen anordnar i dag kl. 14 i Viktoriasalen, Tunnelgatan 19, ett upplysningsmöte om "Sverige till Atlantpaktens?"